

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

הכרת האדם בטבעו - הוא היופי הפנימי של מידת האמת

אך מאבי מורי זצ"ל שמעתי לבאר שכידוע בעולם החיצוני הכל תלוי במראה וברושם - איך אתה מרשים ואיך אתה נראה, והעיקר הוא החיצוניות אף שמבפנים הכל רקוב, ואם יש איזה שהוא חיסרון חיצוני אז עושים הכל להסתיר ולמרח כי העיקר הוא המראה החיצוני. אך בשונה מנוהג העולם היה המעשה בגמי נדרים - שמבחינת חיצוניות היתה האישה הזו מלאה במומים, עד שר' ישמעאל לא הצליח למצוא בתחילה שום דבר חיצוני יפה בה, אך האישה הזו ראתה את מצבה והחיצוניות שלה ובמקום לשנות את עצמה ולהסתיר את החוסר יופי כנוהג העולם - היא הלכה והשלימה עם מצבה וקראה את שמה 'לכלוכית' על שם מה שהיא, וזה הגיע ממידת האמת הפנימית שקיננה בה. ולכך רבי ישמעאל כשראה את מידת האמת הזו הטבעה בה, התפעל מזה מאוד ואמר 'הלא יש לך היופי של מידת האמת שנתון בך והאמת הרי מיפה אותה'. וזהו יופי מסוג אחר מהמקובל, והוא: 'יופי פנימי' - ובגלל זה התיר את נדרה.

ועל דרך זה חשבתי לבאר אף את דברי המדרש, שאמנם כלפי המעלות והיופי החיצוני המקובלים בעולם - אין בקוץ אף מעלה על פני שאר העצים בשביל לזכות שיתלה המן עליו. אך הקוץ בא וטען לפני הקב"ה כי בו יש מעלה פנימית שאינה קיימת בעצים האחרים כמותו, והיא: 'מעלת מידת האמת הפנימית', שאני נקרא שמי קוץ והוא קוץ מכאיב - הקוץ השלים עם עצמו וחי את מצבו ואמר: שאף אמנם שאין בו שום מעלה חיצונית אך מכיון שהוא חי את מידת האמת ומכיר במציאות טבעו, אם כן זוהי גם מעלתו. ומשום כך ראוי היה שהמן הרשע יתלה עליו, וזה גופא המעלה שהציג ה'קוץ' לפני הקב"ה.

ורואים אנו בזה יותר מכל, כי המעלה והיופי הנשגבים ביותר הם: כאשר האדם מכיר במציאות טבעו וחי את האמת הפנימית שבתוכו. כי כך ע"י המעלה הזו - מגיע האדם לשיא ייעודו ותפקידו בעולם.

במדרש רבה (אסתר פ"ט ב') מובא על הפסוק "ויטב הדבר לפני המן ויעש העץ" - "מאיזה עצים היה אותו העץ? אמרו חכמים: בשעה שבא להכינו קרא הקב"ה לכל עצי בראשית מי ייתן עצמו ויתלה רשע זה עליו? תאנה אמרה אני אתן את עצמי שממני מביאים בני ישראל ביכורים, ולא עוד אלא שנמשלו בני ישראל כ'בכורה' הלא הוא דכתיב 'בכורה בתאנה בראשיתה'. גפן אמרה אני אתן את עצמי וכו'. וכך מביא המדרש הלאה, אגוז, הדס, זית, תפוח, דקל, תמר - וממשיך המדרש "באותה שעה אמר הקוץ לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם אני שאין לי על מה לתלות אתן את עצמי ויתלה טמא זה - שאני נקרא שמי קוץ והוא קוץ מכאיב, ונאה שיתלה קוץ על קוץ, וממנו מצאו ועשהו". ע"כ.

ולכאורה צריך עיון הרי כל אחד מהעצים הללו שמובאים במדרש - חיפש ומצא בעצמו מעלה מיוחדת שבגלל המעלה הזו יתלו את המן עליו ויתקדש שם שמים על ידו, אך 'קוץ' זה איזו מעלה יש בו שבגללה עוד זכה שהמן הרשע יתלה עליו?!

ונראה לבאר זאת על פי המעשה שמובא בגמי נדרים (סו): "ההוא דאמר ליה לדביתהו קונם שאי את נהנת לי עד שתראי מאום יפה שביך לר' ישמעאל ב"ר יוסי. אמר להם: שמא ראשה נאה? אמרו לו סגלגל, שמא שערה נאה? דומה לאניצי פשתן, שמא עיניה נאות? טרוטות הן וכו' - אותה אישה הלכה אליו כדי לברר אם בכל זאת יש בה משהו יפה שעל ידי זה לא יחול הנדר, ור' ישמעאל עבר על כל אבר ואבר בפני עצמו וראה שכל גופה מלא מומים. ולבסוף שאל לתלמידיו "שמא שמה נאה? לכלוכית שמה! אמר להן, יפה קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין, ושרייה". ע"כ. וצריך עיון בדבר, הרי בעלה שלח אותה לרבי ישמעאל כדי לחפש בה משהו יפה, ולאחר בדיקה וחקירה הוא מוצא בה את השם 'לכלוכית' שהוא ה'מאום יפה שבה', והרי השם 'לכלוכית' - כשמו כן הוא אינו מעיד כלל על יופי, ובעלה הרי חיפש משהו 'יפה' באשתו? ואפשר אולי להגיד שהשם מתאים אבל לא שהשם יפה, ועל איזה סמך התיר ר' ישמעאל את הנדר?!

ושאלתי פעם את הגר"ד סולובייצק זצ"ל וענה לי: ש"דבר שמתאים זה דבר יפה", כי ההתאמה לבד זה היופי.

מהות הדת היהודית: להיות שונה

במגילת אסתר מובא שכאשר המן שוטח את טענותיו כנגד העם היהודי לפני אחשורוש, אז הוא מוסיף וטוען עליהם למלך - "ודתיהם שונות מכל עם".

ולכאורה טענת המן תמוהה היא ביותר - הרי כל דת שונה היא מחברתה ולכל עם יש את האופי והלשון הייחודי שלו, ומהי טענתו המחודשת של המן הרשע!?

אך חשבתי לדייק ולבאר בלשון הפסוק, שטענתו של המן היתה -כי אף אמנם שכל דת שונה היא מחברתה אך הדת של העם היהודי היא: "ודתיהם - שונות", הדת הוא להיות שונה! שבניגוד לכל דת שהשוני הוא דבר שולי ולא עיקרי - בדת היהודית השוני הוא חלק עיקרי מעיקר מהות הדת, להיות שונה ולא להתחבר או להיסחף כהוא זה אחר הליכות ומנהגי הגוי והדתות האחרות. כי כך גם לימדונו חז"ל וגדולי הדורות במעשיהם, ובקביעת הסייגים והגדרים שבהלכה - והכל הוא כדי לשמר את השוני והמיוחדות הטמונים בעיקר מהותו של העם היהודי.

בכל 'איש יהודי' טמון מרדכי - וכל גוי בפונטציאל הוא המן

בנוסח ההודאה שלאחר קריאת המגילה אנו אומרים: "ארור המן אשר ביקש לאבדי ברוך מרדכי היהודי וכו' ארורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים". ע"כ.

ויש להבין לאחר שהזכיר את המן ומרדכי, מהו ההמשך והכפילות ב'ארורים כל הרשעים וברוכים כל הצדיקים'!?

ואמרתי לבאר זאת על פי מה ששמעתי פעם מהגאון ר' חיים קמיל זצ"ל, שבנוסח הודאת על הניסים שקבעו חז"ל כתוב: ביקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן ונשים וכו' - ושללם לבוז". שיש להעיר, מהו טעם ההוספה ב'על הניסים' של 'ושללם לבוז'? מילא כשזה מסופר במגילה כי זה היה גוף המעשה, אבל למה הכניסו את זה גם בהודאה?! וביאר זאת ר' חיים קמיל - על פי המסופר על הגר"ח מבריסק שאמר: ש"אם גוי הולך ברחוב ובצד השני עובר יהודי, מה שהגוי אינו עובר את הכביש לתת לו סטירה - הוא לא בגלל שאינו רוצה אלא בגלל שהוא מתעצל!! ולכך זוהי גם הסיבה להוספה בנוסח ההודאה של 'ושללם לבוז', כי חלק ממשי מחומר גזירת השמד שריחפה על עם ישראל היה מה שכתב והבטיח המן באגרות שנשלחו שיהיה גם 'ושללם לבוז' - כי זהו התמריץ, ובלא זה יתכן היה שהעצלות היתה גוברת על הגויים ולא היו נענים לקריאתו 'לתת סטירה ליהודי', ואם כן חלק זה הוא מעיקרי ההודאה והנס ולכך נכתב בעל הניסים.

וזהו גם הביאור במה שאנו כופלים ואומרים 'ארורים כל הרשעים' - שבל נטעה לחשוב שהיה רק 'ארור המן' אחד עם כל מזימות הרשע

שרצה להורגנו, אלא עלינו לדעת כי כל גוי הוא בפונטציאל המן ורק שמתגבר בהם מידת העצלות מלנסות להשמידנו. וכן הוא לצד החיובי ב'ברוכים כל הצדיקים' - שעל כל יהודי ויהודי לדעת שבתוך תוכו יכול גם הוא להגיע למדרגה של 'ברוך מרדכי', כי בכל יהודי טמון הפונטציאל לקבל את המדרגות והכוחות הייחודיים של מרדכי. וכפי שכתוב אצל מרדכי שהיה: "איש יהודי", כי כוחותיו ומעלותיו מושרשים הם בעיקר טבעו של העם היהודי.

המן - כל כוחו היה 'מפחידי'

עוד ראינו בנוסח ההודאה שלאחר המגילה: "ארורה זרש - אשת מפחידי". ויש להעיר, מדוע נבחר ונכתב דוקא תואר זה של 'מפחידי' על המן, ולא כתוב פשוט 'ארורה זרש אשת המן'!?

ומכאן למדים אנו יסוד גדול כי אכן כל כוחו ומהותו של המן היה בעצם רק להפחיד. וכמו שאמרו חז"ל: "הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים" - כל תפקידו וכוחו של המן היה רק להפחיד את ישראל כדי שיחזרו למוטב אך ליותר מזה לא ניתן לו כח מן השמים.

וזהו מה שהובא בחז"ל שאמרו במסכת מגילה (יד.): "גדולה הסרת הטבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירו למוטב ואילו הסרת הטבעת החזירתן למוטב" - רואים אנו כי כל מטרת גזירות המן הרשע ותפקידו היו רק עצה מן השמים כדי להפחיד את עם ישראל 'להחזיר למוטב', ושיחזרו בתשובה. ולכך זהו דוקא התואר של המן, וזרש אשתו נקראה - 'אשת מפחידי'.

אמי ע"ה סיפרה לי שבעיירות של פעם, היה שגור פתגם כעין רעיון זה: "שהקב"ה יפחיד אבל לא יעניש" - שכל מטרת העונשים והייסורים יהיו רק להפחיד אותנו, כדי שנכוון את דרכינו ונחזור בתשובה.

ואם כך, גם עלינו מוטל לחקור ולדרוש היטב מה בשמים רוצים מאיתנו - ובמיוחד בימים אלו 'עת צרה ליעקב' שבו משתולל המוות ברחובותינו. וכאשר נבין זאת ונכוון את דרכינו אז נראה בעז"ה שכל הצרות הללו היו רק בגדר 'מפחידי' - שנועדו להחזירנו למוטב, ואין לנו אלא לייחל שמכאן והלאה 'הקב"ה רק יפחיד אבל לא יעניש'.

[נכתב ע"פ הבנת השומע ובאחריותו]

העלון לחודש ניסן
יצא בעז"ה לקראת חג הפסח הבעל"ש

ניתן להוריד עלונים ולקבל תוכן נוסף באתר 'ממעייני החיים':
www.memayan.com

מזקדש לכבוד רבינו ומורה דרכינו נשיא רשת "שובו" מרן המושגיח שלי"ט א

- נתתם והזקדש ע"י הנהלת רשת שובו בארה"ק -

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, להפצה באזורכם ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com